

ราชา เต ปาโตว โภเชตวา “คจจณ, เทว วา ตีณิ วา โยชนานิ อาหิณฺทิตฺวา พุทฺธสฺส วา ธมฺมสฺส วา สงฺฆสฺส วา อุปปนฺหนาวํ ฅตฺวา มยฺหํ สฺวสาสนํ อาหฺรธาติ เปสเสสิ ๖

อ. พระราชา (ทรงยังชน ท.) เหล่านั้น ให้บริโภคนแล้ว ในเวลาเช้าเที่ยว ทรงส่งไปแล้ว (ด้วยพระดำรัส) ว่า “(อ. ท่าน ท.) จงไป, (อ. ท่าน ท.) เที่ยวไปแล้ว สิ้นโยชน ท. สอง หรือ หรือว่า สาม รู้แล้ว ซึ่งความที่แห่งพระพุทฺธเจ้า หรือ หรือว่า แห่งพระธรรม หรือว่า แห่งพระสงฆ์ เป็นผู้เกิดขึ้นแล้ว จงนำมา ซึ่งข่าวสาส์นอันนำมาซึ่งความสุข แก่เรา” ดังนี้ ๖

เต จตุทฺธิ ทฺวารทฺธิ นิภฺขมิตฺวา เทว ตีณิ โยชนานิ อาหิณฺทิตฺวา สาสนํ อลภิตฺวา ปจฺจาจจณฺติ ๖

(อ. ชน ท.) เหล่านั้น ออกไปแล้ว โดยประตุ ท. สี่ เที่ยวไปแล้ว สิ้นโยชน ท. สอง สาม ไม่ได้แล้ว ซึ่งข่าวสาส์น ย่อมกลับมา ๖

อถกทิวสํ ราชา สฺวปฺตํ นาม อสฺสมารุหํ อมจฺจสทฺสบริวฺโต อุตฺตยานํ คจฺจนฺโต กิลนฺตรูเป ปณฺจสทฺมตฺเต วาณิขเก นครํ ปวิสนฺเต ทิสฺวา “อิมํ อทฺธานกิลนฺตา, อทฺธา อิมสํ สนฺติกา เอกํ ภทฺทกํ สาสนํ โสสฺสสามิติ เต ปกฺโกสาเปตฺวา “กุโธ อาคจฺจณฺตาติ ปุจฺจิ ๖

ครั้งนั้น ในวันหนึ่ง อ. พระราชา เสด็จขึ้นแล้ว สุ่ม้า ชื่อว่าสุปตตะ ผู้นั้นแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว เสด็จไปอยู่ สู่พระอุตฺตยาน ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพ่อค้า ท. ผู้มีรอยเท้าเป็นประมาณ ผู้มีรูปแห่งบุคคลผู้เหน็ดเหนื่อยแล้ว ผู้เข้าไปอยู่ สู่พระนคร (ทรงดำริแล้ว) ว่า “(อ. พ่อค้า ท.) เหล่านี้ เป็นผู้เหน็ดเหนื่อยแล้วในหนทางไกล (ย่อมเป็น), (อ. เรา) จักฟัง ซึ่งข่าวสาส์น อันเจริญ อย่างหนึ่ง จากสำนัก (ของพ่อค้า ท.) เหล่านี้ แน่แท้” ดังนี้ (ทรงยังบุคคล) ให้เรียกมาแล้ว (ซึ่งพ่อค้า ท.) เหล่านั้น ตรัสถามแล้ว ว่า “(อ. ท่าน ท.) ย่อมมา (จากพระนคร) ไหน” ดังนี้ ๖

“อตุถิ เทว อิตฺโต วิสฺติโยชนสทฺมตฺตถเก สวตฺถิ นาม นครํ, ตโต อาคจฺจมาติ ๖

(อ. พ่อค้า ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระนคร ชื่อว่าสวตถิ มีอยู่ในที่สุดแห่งรอย แห่งโยชนยี่สิบ (แต่พระนคร) นี้, (อ. ข้าพระองค์ ท.) ย่อมมา (จากพระนครชื่อว่าสวตถิ) นั้น” ดังนี้ ๖

“อตุถิ ปน โว เทเส กิณฺจิ สาสนํ อุปปนฺหนฺติ ๖

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ก็ อ. ข่าวสาส์น อะไร ๆ อันเกิดขึ้นแล้ว ในประเทศ ของท่าน ท. มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๖

“เทว อณฺณํ กิณฺจิ นตฺถิ, สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อุปปนฺโนติ ๖

(อ. พ่อค้า ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข่าวสาส์น) อะไร ๆ อื่น ย่อมไม่มี, แต่ว่า อ. พระสัมมาสัมพุทฺธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว” ดังนี้ ๖

ราชา ตาวเทว ปญจณณาย ปิตฺยา ผุฏฺจสรีโร กิณฺจิ สลฺลกุเชตุํ อสฺสโกนฺโต มุหุตฺตํ วิตฺตินาเมตฺวา “ตาทา กิ วเทถาติ ปุจฺฉิ ๑

อ. พระราชา เป็นผู้ที่มีพระสรีระ อันปิติ อันมีวรรณะห้า ถูกต้องแล้ว ในขณะนั้นนั้นเทียว (เป็น) ไม่ทรงอาจอยู่ เพื่ออันทรง กำหนด ซึ่งอะไร ๆ ทรงยังกาลครุหนึ่ง ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว ตรัสถามแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อะไร” ดังนี้ ๑

“พุทฺโธ เทว อุปฺปนฺโนติ ๑

(อ. พ่อคำ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระพุทเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว” ดังนี้ ๑

ราชา ทฺติยปี ตติยปี ตเถว วิตฺตินาเมตฺวา จตฺตถวเร “กิ วเทถ ตาทาติ ปุจฺฉิตฺวา, “พุทฺโธ เทว อุปฺปนฺโนติ วุตฺเต, “ตาทา สตสฺสสฺส โว ทมฺมิตี วตฺวา “อปรปี กิณฺจิ สาสนํ อตฺถิ ตาทาติ ปุจฺฉิ ๑

อ. พระราชา (ทรงยังกาล) ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว แม้ครั้งที่สอง แม้ครั้งที่สาม ตรัสถามแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) ย่อมกล่าว (ซึ่งคำ) อะไร” ดังนี้ ในวาระที่สี่, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. พระพุทเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว” ดังนี้ (อันพ่อคำ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว, ตรัสแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. เรา) ย่อมให้ ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ แก่ท่าน ท.” ดังนี้ ตรัสถามแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. ข้าวสาส์น อะไร ๆ แมื่อนั้นอีก มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๑

“อตฺถิ เทว, ฐมฺโม อุปฺปนฺโนติ ๑

(อ. พ่อคำ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าวสาส์น อื่นอีก) มีอยู่, อ. พระธรรม เกิดขึ้นแล้ว” ดังนี้ ๑

ราชา ตปี สุตฺวา ปุริมฺนเยเนว ตโย วเร วิตฺตินาเมตฺวา, (P14) จตฺตถวเร “ฐมฺโมติ ปเท วุตฺเต, “อิธปิ โว สตสฺสสฺส ทมฺมิตี วตฺวา “อปรปี สาสนํ อตฺถิ ตาทาติ ปุจฺฉิ ๑

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) แม่นั้น (ทรงยังกาล) ให้น้อมล่องไปวิเศษแล้ว ลีนวาระ ท. สาม โดยนัยอันมีในก่อน นั้นเทียว, ครั้นเมื่อบท ว่า “อ. พระธรรม” ดังนี้ (อันพ่อคำ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว ในวาระที่สี่, ตรัสแล้ว ว่า “(อ. เรา) ย่อมให้ ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ แก่ท่าน ท. (ในเพราะบท) แม่นี้” ดังนี้ ตรัสถามแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. ข้าวสาส์น แมื่อนั้นอีก มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๑

“อตฺถิ เทว, สงฺฆรตฺนํ อุปฺปนฺนฺติ ๑

(อ. พ่อคำ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. ข้าวสาส์น อื่นอีก) มีอยู่, อ. รัตนะคือพระสงฆ์ เกิดขึ้นแล้ว” ดังนี้ ๑

ราชา ตปี สุตวา ตเถว ตโย วาเร วีดินาเมตวา, จตุตถวาเร “สงโมติ ปเท วุตเต, “อิธปิ โว สตสทสส มหมิตี วตวา อมจจสทสส โอลเกตวา “ตาดา กิ กริสถาติ ปุจจิ ๖

อ. พระราชา ทรงสดับแล้ว (ซึ่งคำ) แม่นั้น (ทรงยังกาล) ให้น้อมล่งไปพิเศษแล้ว ลิ่นวาระ ท. สาม เหมือนอย่างนั้น นั้นเทียว, ครั้นเมื่อบท ว่า “อ. พระสงฆ์” ดังนี้ (อันพ่อคำ ท. เหล่านั้น) กราบทูลแล้ว ในวาระที่สี่, ตรัสแล้ว ว่า “(อ. เรา) ย่อมให้ ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ แก่ท่าน ท. (ในเพราะบท) แม่นั้น” ดังนี้ ทรงแลดูแล้ว ซึ่งพันแห่งอำมาตย์ ตรัสถามแล้ว ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. (อ. ท่าน ท.) จักกระทำ อย่างไร” ดังนี้ ๖

“เทว กิ กริสถาติ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. พระองค์) จักทรงกระทำ อย่างไร” ดังนี้ ๖

“อหิ ตาดา พุทโธ อุปปนโน, ธมโม อุปปนโน, สงโม อุปปนโนติ สุตวา น ปุน นีวตติสสามิ, สตถาร อุทิสส คณตวา ตสส สนติเก ปพพชิสสามิติ ๖

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. เรา ฟังแล้ว ว่า ‘อ. พระพุทธเจ้า เสด็จอุบัติแล้ว, อ. พระธรรม เกิดขึ้นแล้ว , อ. พระสงฆ์ เกิดขึ้นแล้ว’ ดังนี้ จักไม่กลับ อีก, (อ. เรา) เจาะจง ซึ่งพระศาสดา ไปแล้ว จักบวช ในสำนัก (ของพระ ศาสดา) พระองค์นั้น” ดังนี้ ๖

“มยปี เทว ตุมहेหิ สหิ ปพพชิสสามิติ ๖

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ แม้อ. ข้าพระองค์ ท. จักบวช กับ ด้วยพระองค์” ดังนี้ ๖

ราชา สุวณณปญญ อกขรานิ ลิขเปตวา วาณิเก อาห “อนชา นาม เทวี ตุมหากิ ตีณิ สตสทสสานิ ทสสติ; เอวณจ ปน วเทยยาถ ‘รณณา กิร เต อีสสรिय วิสสฏจ, ยถาสุข สมปตตี ญญาชาติ; สเจ ปน โว ‘ราชา กหนติ ปุจจิสสติ, ‘สตถาร อุทิสส ปพพชิสสามิติ วตวา คโตติ อาโรเจยยาถาติ ๖

อ. พระราชา (ทรงยังบุคคล) ให้เขียนแล้ว ซึ่งอักษร ท. ในแผ่นแห่งทอง ตรัสแล้ว กะพ่อคำ ท. ว่า “อ. พระเทวี พระนาม ว่าอนชา จักพระราชทาน ซึ่งแสนแห่งทรัพย์ ท. สาม แก่ท่าน ท., ก็แล (อ. ท่าน ท.) ฟังกราบทูล อย่างนี้ ว่า ‘ได้ยินว่า อ. ความเป็นใหญ่ อันพระราชา ทรงสละแล้ว แก่พระองค์, (อ. พระองค์) จงเสวย ซึ่งสมบัติ ตามความสบาย’ ดังนี้, ก็ ถ้าวว่า (อ. พระเทวี) จักถาม ซึ่งท่าน ท. ว่า ‘อ. พระราชา (เสด็จไปแล้ว) (ณ ที่) ไหน’ ดังนี้, (อ. ท่าน ท.) ฟังกราบทูล ว่า ‘(อ. พระราชา) ตรัสแล้วว่า (อ. เรา) จักบวช เจาะจง ซึ่งพระศาสดา ดังนี้ เสด็จไปแล้ว’ ดังนี้” ดังนี้ ๖

อมจจาปี อตตโน อตตโน ภரியานํ ตเถว สาสนานิ ปหิณิสสุ ๖

แม้อ. อำมาตย์ ท. ส่งไปแล้ว ซึ่งข่าวสาส์น ท. แก่ภรรยา ท. ของตน ของตน เหมือนอย่างนั้นนั้นเทียว ๖

ราชา วาณิเก อุโยเชตวา อมจจสทสสปริวโต ตณณณเวว นิทมิ ๖

อ. พระราชา ทรงส่งไปแล้ว ซึ่งพ่อคำ ท. ผู้อันพันแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว เสด็จออกไปแล้ว ในขณะนั้น นั้นเทียว ๖

สตถาปี ตัทิวส ปจจุสกาเล โลกั โวลเณโต มหากปปีนราชานั สปริวารั ทิสวา “อัย มหากปปีโน วาณิชนานั สนุติกา ตินณั รตนานั อุปปณณาวา สุตวา เตสั วณั ตีหิ สตสทสเสหิ ปุเชตวา รชชั ปทาย อมจสทสสปริวโต มั อุททิสส ปพพชิตุกาโม เสว นิทมิสสติ, โส สปริวารโ สท ปฏิสัมภิทาหิ (P15) อรทตตัม ปาปณิสสติ, ปจจุคคณณมสส กริสสามีติ ปุนทิวเส จกุกตติ วีย ชุททกคามโกชกั ปจจุคคณณโต สยเมว ปตตจิวรั คเหตุวา วิสตีโยชนสทมคคั ปจจุคคณณตวา จนทภาคายา นทียา ตีเร นิโครรูกขมุเล จพพณณรสมิโย วิสสชเชนโต นิสีหิ ๑

ในวันนั้น แม่ อ. พระศาสดา ทรงตรวจดูอยู่ ซึ่งโลก ในกาลเป็นที่จัดเฉพาะซึ่งมีด ทรงเห็นแล้ว ซึ่งพระราชพาพระนามว่า มหากปปีน ผู้ทรงเป็นไปกับด้วยบริวาร (ทรงดำริแล้ว) ว่า “อ. พระเจ้ามหากปปีน นี้ ทรงสดับแล้ว ซึ่งความที่แห่งรัตนะ ท. สาม เป็นรัตนะเกิดขึ้นแล้ว จากสำนัก ของพ่อค้า ท. ทรงบูชาแล้ว ซึ่งคำ (ของพ่อค้า ท.) เหล่านั้น ด้วยแสนแห่งทรัพย์ ท. สาม ทรงละแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราช ผู้อันพันแห่งอำมาตย์แวดล้อมแล้ว เป็นผู้ใคร่เพื่ออันผนวช เจาะจง ซึ่งเรา (เป็น) จักเสด็จออกไป ในวันพรุ่ง, (อ. พระเจ้ามหากปปีน) นั้น ผู้ทรงเป็นไปกับด้วยบริวาร จักทรงบรรลु ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัมภิทา ท., (อ. เรา) จักกระทำ ซึ่งการต้อนรับ (แก่พระเจ้ามหากปปีน) นั้น” ดังนี้ ทรงถือเอาแล้ว ซึ่งบาตร และจิวร เองนั้นเทียว เสด็จต้อนรับแล้ว ลั่นหนทางมีรอยแห่งโยชนะยี่สิบเป็นประมาณ ราวกะ อ. พระเจ้าจักรพรรดิ เสด็จต้อนรับอยู่ ซึ่งบุคคลผู้บริโภคซึ่งบ้านน้อย ประทับนั่งทรงเปล่งอยู่แล้ว ซึ่งพระรัศมีอันมีวรรณะหก ท. ที่โคนแห่งต้น ไทร ไกลฝั่ง แห่งแม่น้ำ ชื่อว่า จันทภาคา ในวันรุ่งขึ้น ๑

ราชาปี อาคณณโต เอกั นทึ ปตวา “กา นามสาติ ปุจจิ ๑

แม่ อ. พระราชา เสด็จมาอยู่ เสด็จถึงแล้ว ซึ่งแม่น้ำ สายหนึ่ง ตรัสถามแล้ว ว่า “(อ. แม่น้ำ) นั้น ชื่อว่าอะไร” ดังนี้ ๑

“อารวปจจา นาม เทวาติ ๑

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. แม่น้ำนั้น) ชื่อว่า อารวปจจา” ดังนี้ ๑

“กิมสสา ปริมาณั ตาตาติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนพ่อ ท. อ. อะไร เป็นปริมาณ (แห่งแม่น้ำ) นั้น ย่อมเป็น” ดังนี้ ๑

“คณณโรโต คาวุตั, ปุณณโต เทว คาวุตานิ เทวาติ ๑

(อ. อำมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ อ. คาวุตหนึ่ง (เป็นปริมาณ) โดยส่วนเล็ก (ของ แม่น้ำนั้น) (ย่อมเป็น) อ. คาวุต ท. สอง (เป็นปริมาณ) โดยส่วนกว้าง (ของแม่น้ำนั้น) (ย่อมเป็น)” ดังนี้ ๑

“อตถิ ปเนตถ นาวา วา อุพุมโป วาติ ๑

(อ. พระราชา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ก็ อ. เรือ หรือ หรือว่า อ. แพ (ในแม่น้ำ) นี้ มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้ ๑

“นตถิ เทวาติ ๑

(อ. อัมมาตย์ ท. เหล่านั้น กราบพูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้สมมติเทพ (อ. เรือ หรือ หรือว่า อ. แพ ในแม่น้ำนี้) ย่อมไม่มี” ดังนี้ ๑

“นาวาทินิ โอโลเกนทานํ อมฺหากํ ชาติ ชรํ อุปเนติ, ชรา มรณํ; อหํ นิพฺเพตโก หุตฺวา ตีณิ รตนานิ อุกฺกิสฺส นิภฺขนฺโต, เตสํ อานุกาเวน อิํ อุกํ วีย มา อโหสิตี ตินฺณํ รตนานํ कुณํ อวชฺเชตฺวา “อิตฺปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธติ พุทฺธานุสฺสตี อนุสฺสรนฺโต สปริวารो อสฺสสทฺสเสน อุกกปิฏฺเจ ปกฺขนฺติ ๑

สินฺธว ปิฏฺฐิปาสาณเ วีย ปกฺขนฺตีสฺสุ ๑

(อ. พระราชา ตรัสแล้ว) ว่า “เมื่อเรา ท. แลดูอยู่ (ซึ่งพาหนะ ท.) มีเรือเป็นต้น, อ. ชาติ ย่อมนำเข้าไป สู่ชรา, อ. ชรา (ย่อมนำเข้าไป) สู่มรณะ, อ. เรา เป็นผู้มีความเคลือบแคลงสงสัยออกแล้ว เป็น เป็นผู้ออกไปแล้ว เจาะจง ซึ่งรัตนะ ท. สาม (ย่อมเป็น), (อ. น้ำ) นี้ ย่ำได้เป็นแล้ว รวากะ อ. น้ำ ด้วยอานุกาพ (แห่งรัตนะ ท. สาม) เหล่านั้น” ดังนี้ ทรงนึกถึง แล้ว ซึ่งพระคุณ ของรัตนะ ท. สาม ทรงระลึกถึงอยู่ ซึ่งพุทธานุสสติ ว่า “แม่เพราเหตุนี้ อ. พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ นั้น เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบ (ย่อมเป็น)” ดังนี้เป็นต้น ผู้ทรงเป็นไปกับด้วยบริวาร เสด็จเล่นไปแล้ว บนหลังแห่งน้ำ ด้วยพันแห่งม้า ๑

ชฺรานุ อคฺคา เนว เตมีสฺสุ ๑

อ. ม้าสินธพ ท. เล่นไปแล้ว รวากะว่า (เล่นไปอยู่) บนแผ่นหินมีหลัง ๑